DOMSTOLENS DOM (första avdelningen)

den 20 januari 2011 *

I mål C-90/09 P,

angående ett överklagande enligt artikel 56 i domstolens stadga, som ingavs den 27 februari 2009,

General Química SA, Alava (Spanien),

Repsol Química SA, Madrid (Spanien),

Repsol YPF SA, Madrid,

företrädda av J.M. Jiménez-Laiglesia Oñate, och J. Jiménez-Laiglesia Oñate, abogados

klagande,

* Rättegångsspråk: spanska.

i vilket den andra parten är:

Europeiska kommissionen, företrädd av F. Castillo de la Torre och E. Gippini Fournier, båda i egenskap av ombud, med delgivningsadress i Luxemburg

svarande i första instans,

meddelar

DOMSTOLEN (första avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden A. Tizzano (referent) samt domarna J.-J. Kasel, M. Ilešič, E. Levits och M. Safjan,

generaladvokat: J. Mazák,
justitiesekreterare: handläggaren R. Şereş,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 29 april 2010,

och efter att den 14 september 2010 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 General Química SA (nedan kallat GQ), Repsol Química SA (nedan kallat RQ) och Repsol YPF SA (nedan kallat RYPF) har yrkat att domstolen ska upphäva den dom som meddelades av Europeiska gemenskapernas förstainstansrätt den 18 december 2008 i mål T-85/06, General Química m.fl. mot kommissionen (nedan kallad den överklagade domen). Genom denna dom ogillade förstainstansrätten deras talan mot kommissionens beslut 2006/902/EG av den 21 december 2005 om ett förfarande enligt artikel 81 i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen och artikel 53 i EES-avtalet mot Flexsys NV, Bayer AG, Crompton Manufacturing Company Inc. (f.d. Uniroyal Chemical Company Inc.), Crompton Europe Ltd, Chemtura Corporation (f.d. Crompton Corporation), General Química SA, Repsol Química SA och Repsol YPF SA (ärende COMP/F/C.38.443 — Gummikemikalier) (EUT L 353, 2006, s. 50, nedan kallat det omtvistade beslutet), genom vilket nämnda företag gemensamt ålades böter för att ha deltagit i ett system av avtal och samordnade förfaranden.

Bakgrund till tvisten

2 GQ är ett bolag, bildat enligt spansk rätt, som producerar vissa gummikemikalier. Bolaget är ett helägt dotterbolag till RQ, som i sin tur är ett helägt dotterbolag till RYPF.

3 Den 12 april 2005 delgav Europeiska gemenskapernas kommission klagandena ett meddelande om invändningar om ett förfarande enligt artikel 81 EG och artikel 53 i avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet av den 2 maj 1992 (EGT L 1, 1994, s. 3).

4 I det omtvistade beslutet slog kommissionen fast att RQ och RYPF, tillsammans kallade Repsol, var gemensamt och solidariskt ansvariga för den överträdelse som hade begåtts av GQ.

5 Kommissionen angav härvid i nämnda beslut att ett moderbolag i princip kan anses vara ansvarigt för det rättsstridiga beteende som dess dotterbolag, vilka det kontrollerar till 100 procent, gör sig skyldiga till, men att det kan kullkasta presumtionen att det faktiskt har utövats ett avgörande inflytande på dotterbolagen.

6 Kommissionen preciserade att ett sådant kullkastande av presumtionen inte kan ske genom ett påstående om att moderbolaget inte har deltagit direkt i kartellen eller inte hade kännedom om kartellen, eller att det inte har uppmuntrat dess dotterbolag till ett rättsstridigt beteende. Kommissionen bedömde även att påståendet att RQ och RYPF inte svarade för GQ:s löpande verksamhet eller operativa ledning inte var tillräckligt för att kullkasta presumtionen.

7 I detta fall påpekade kommissionen dessutom att även om GQ:s ende företagsledare hade delegerat sin behörighet avseende den operativa ledningen, fungerade han fortfarande som en ”länk” mellan GQ och RQ, genom vilken uppgifter om försäljning, produktion och ekonomiska resultat förmedlades till moderbolaget. Vidare sammanfördes GQ:s ekonomiska resultat med Repsols ekonomiska resultat varför GQ:s vinster och förluster återspeglades i koncernens vinster och förluster.

8 Mot bakgrund av dessa omständigheter fastslog kommissionen, i artikel 1 f–h i det omtvistade beslutet, att klagandena under perioden den 31 oktober 1999–30 juni 2000 hade deltagit i ett system av avtal och samordnade förfaranden om fastställande av priser och utbyte av konfidentiell information inom sektorn för gummikemikalier inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, i strid med artikel 81 EG och artikel 53 i avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet av den 2 maj 1992.

9 Kommissionen ålade följaktligen GQ, RQ och RYPF böter med 3,38 miljoner euro för vilka de var solidariskt ansvariga, såsom framgår av artikel 2 d i nämnda beslut.

Målet vid förstainstansrätten och den överklagade domen

10 Genom ansökan som inkom till förstainstansrättens kansli den 8 mars 2006, väckte klagandena med stöd av artikel 230 EG talan om delvis ogiltigförklaring av det omtvistade beslutet.

11 Till stöd för talan åberopade klagandena tre grunder. Som första grund gjordes gällande en uppenbart oriktig bedömning och avsaknad av motivering avseende klagandenas solidariska ansvar. Den andra och den tredje grunden, som inte kommer att tas upp nedan eftersom de inte omfattas av överklagandet, avsåg var för sig flera avseenden i vilka kommissionen hade gjort sig skyldig till en felaktig rättstillämpning vid beräkningen av böterna, till avsaknad av motivering och till åsidosättande av likabehandlingsprincipen vid tillämpningen av meddelandet om samarbete.

12 Såvitt avser den första grunden erinrade förstainstansrätten först, i punkt 58 i den överklagade domen, om den praxis från domstolen som följer av dom av den 25 oktober 1983 i mål 107/82, AEG Telefunken mot kommissionen (REG 1983, s. 3151; svensk specialutgåva, volym 7, s. 287), punkt 49, och av den 16 november 2000 i mål C-286/98 P, Stora Kopparbergs Bergslags mot kommissionen, REG 2000, s. I-9925, punkt 26), enligt vilken den omständigheten att ett dotterbolag är en fristående juridisk person inte räcker för att det ska kunna uteslutas att moderbolaget ska ansvara för dotterbolagets beteende. Så är särskilt fallet när dotterbolaget inte självständigt bestämmer sitt beteende på marknaden, utan i huvudsak tillämpar instruktioner som det får av moderbolaget.

13 Förstainstansrätten påpekade därefter, i punkt 59 i den överklagade domen, att det av fast rättspraxis också följer att det, i det särskilda fall då ett moderbolag kontrollerar 100 procent av ett dotterbolag som gjort sig skyldigt till en överträdelse, föreligger en presumtion, som kan motbevisas, om att moderbolaget faktiskt utövar ett avgörande inflytande på dotterbolagets beteende (med hänvisning till förstainstansrättens dom av den 27 september 2006 i mål T-314/01, Avebe mot kommissionen, REG 2006, s. II-3085, punkt 136 och där angiven rättspraxis), och de utgör således ett enda företag i den mening som avses i artikel 81 EG (med hänvisning till förstainstansrättens dom av den 15 juni 2005 i de förenade målen T-71/03, T-74/03, T-87/03 och T-91/03 Tokai Carbon m.fl. mot kommissionen, kallad domen i målen Tokai II, punkt 59). Det ankommer följaktligen på det moderbolag som vid gemenskapsdomstolen ifrågasätter ett beslut av kommissionen att ålägga moderbolaget böter för en överträdelse som dotterbolaget begått, att motbevisa denna presumtion genom att lägga fram bevisning för dotterbolagets självständighet. I detta hänseende hänvisade förstainstansrätten bland annat till domen i det ovannämnda målet Stora Kopparbergs Bergslags mot kommissionen (point 29).

14 Förstainstansrätten preciserade även, i punkt 60 i den överklagade domen, att domstolen i domen i det ovannämnda målet Stora Kopparbergs Bergslags mot kommissionen visserligen hade hänvisat till andra omständigheter än den som avsåg innehavet av hela kapitalet i dotterbolaget, men förklarade att det endast hade skett i syfte att redogöra för samtliga omständigheter som förstainstansrätten hade lagt till grund för sitt resonemang i det överklagade avgörandet i detta mål, och inte för att villkora nämnda presumtion med att det fanns ytterligare indicier.

15 Förstainstansrätten bedömde följaktligen, i punkt 62 i den överklagade domen, att det är tillräckligt att kommissionen visar att moderbolaget innehar hela kapitalet i dotterbolaget för att presumtionen att moderbolaget utövar ett avgörande inflytande på dotterbolagets beteende på marknaden ska gälla. Kommissionen kan då följaktligen slå fast att moderbolaget ska vara solidariskt ansvarigt för betalning av de böter som dotterbolaget åläggs på grund av rättsstridiga avtal i vilka dotterbolaget har varit part, även om det är utrett att nämnda moderbolag inte direkt deltog i avtalen, såvida inte moderbolaget visar att dess dotterbolag agerar självständigt på marknaden.

16 Förstainstansrätten konstaterade följaktligen, i punkt 63 i den överklagade domen, att i detta fall ”underlät kommissionen inte att beakta domstolens och förstainstansrättens praxis när den hänvisade till den omständigheten att hela kapitalet i GQ innehades av dess moderbolag … för att tillskriva moderbolagen ansvar för GQ:s konkurrensbegränsande beteende”.

17 Förstainstansrätten påpekade därefter, i punkt 65 i den överklagade domen, att RYPF och RQ inför rättens bedömning inte hade framhållit någon omständighet som rör de organisatoriska, ekonomiska och juridiska banden mellan dem och dotterbolaget som de anser var ägnad att visa att dotterbolaget i kommersiellt och operationellt hänseende var självständigt.

18 Förstainstansrätten konstaterade tvärtom, i punkt 66 i den överklagade domen, att kommissionen i skäl 262 i det omtvistade beslutet hade hänvisat till omständigheter som talade för att det rörde sig om en enda enhet, nämligen att GQ:s ende företagsledare fortfarande fungerade som en ”länk” till RQ, att RYPF upprättat en

koncernredovisning som även omfattade GQ och RQ och, slutligen, att RQ och RYPF hade besvarat meddelandet om invändningar gemensamt.

19 Förstainstansrätten fastslog dessutom, i punkterna 68 och 69 i den överklagade domen, att den omständigheten att RQ den 22 oktober 2002, efter den kontroll som ägde rum i GQ:s anläggningar den 27 september 2002, hade beordrat GQ att upphöra med alla åtgärder som kunde utgöra en överträdelse av konkurrensreglerna i sig var tillräcklig för att visa att RYPF och RQ hade utövat ett avgörande inflytande på GQ:s policy, inte enbart på marknaden utan även med avseende på den överträdelse som det omtvistade beslutet avser.

20 För fullständighetens skull undersökte förstainstansrätten, i punkterna 71–76 i den överklagade domen, huruvida kommissionen hade gjort en oriktig bedömning i det omtvistade beslutet vad gäller den bevisning som klagandena hade lagt fram eller huruvida den felaktigt hade underlåtit att beakta denna. Förstainstansrätten anförde härvid följande:

”71 Det kan härvid konstateras att den omständigheten att dotterbolagets verksamhet skiljer sig — till och med skiljer sig fullständigt — från koncernens verksamhet eller den omständigheten att moderbolaget, för övrigt utan framgång, har försökt att sälja dotterbolaget inte är av en sådan art att presumtionen att RQ och RYPF är ansvariga motbevisas. Även om företagskoncerner och holdingbolag ofta har olika affärsverksamheter och ibland säljer vissa av sina dotterbolag har de ansetts utgöra ett enda företag i den mening som avses i artikel 81 EG (se, för ett liknande resonemang, förstainstansrättens dom av den 27 september 2006 i mål T-330/01, Akzo Nobel mot kommissionen, REG 2006, s. II-3389, punkterna 78 och 82).

72 I sitt svar på sökandenas begäran om handlingar ingav kommissionen till förstainstansrätten en handling som omfattade protokollen från RQ:s styrelse från 1998–2000 och som innehöll GQ:s ekonomiska resultat och ett beslut om att sälja GQ:s aktier i Silquímica, SA och att sälja GQ:s fastigheter. Handlingen stöder i

huvudsak kommissionens slutsatser i det omtvistade beslutet. Om RQ:s styrelse i väsentlig mån ingriper på flera väsentliga punkter i GQ:s strategi, såsom försäljningen av fastigheter eller försäljningen av ett holdingbolag, och förbehåller sig rätten att fatta slutgiltigt beslut i det avseendet utövar den ett avgörande inflytande på GQ:s beteende.

73 Vad gäller argumentet att det inte finns någon överlappning vad gäller sammansättningen av organen i sökandebolagen kan konstateras att det av GQ:s skrivelse av den 5 april 2004 till kommissionen som inlämnades av sökandena under det administrativa förfarandet klart framgår att [personen X] både var ordförande i GQ:s styrelse under perioden 1996–2000 och ledamot i RQ:s styrelse under perioden 1998–1999. Det ska vidare påpekas att sökandena när de tillfrågades om detta under förhandlingen medgav i vart fall implicit att en sådan överlappning förekommit.

74 Argumentet att kommissionen i det omtvistade beslutet inte undersökte de faktiska omständigheterna av vilka det framgick att enbart GQ:s verkställande organ beslutade om och genomförde bolagets affärspolicy utan att RQ underrättades på förhand eller lämnade sitt medgivande kan på motsvarande sätt inte godkännas mot bakgrund av ovannämnda rättspraxis. Detsamma gäller beträffande påståendet att de uppgifter som GQ lämnade till RQ inte avsåg dotterbolagets affärspolicy utan ekonomiska resultat.

75 Vad gäller förhållandet mellan GQ och Repsol Italia kan konstateras att kommissionen i det omtvistade beslutet med rätta har motbevisat sökandenas argument avseende en påstådd intressekonflikt mellan GQ och dess moderbolag genom att anföra att RYPF upprättat en koncernredovisning som omfattar ett antal dotterbolag inklusive GQ och Repsol Italia. Kommissionen har vidare med rätta fastställt att förhållandet är sådant att det förstärker presumtionen att det rör sig om ett enda företag.

76 Mot denna bakgrund kan det konstateras, såsom kommissionen gjorde i skäl 264 i det omtvistade beslutet, att sökandena inte har lyckats att kullkasta presumtionen att moderbolagen är ansvariga.”

21 Förstainstansrätten fastslog slutligen, i punkt 77 i den överklagade domen, att inget av de argument som klagandena hade anfört i andra hand kunde påverka giltigheten av det omtvistade beslutet.

22 Förstainstansrätten bedömde särskilt, i punkterna 78–83 i den överklagade domen, att det i likhet med vad som följer av den rättspraxis som är relevant förhåller sig så, att presumtionen om ansvar till följd av kapitalinnehav inte enbart är tillämplig i de fall där det finns ett direkt samband mellan moderbolaget och dotterbolaget utan även i fall som det förevarande, där ett indirekt samband föreligger genom ett mellanliggande dotterbolag.

23 Mot bakgrund av vad som hade anförts fastslog förstainstansrätten, i punkt 84 i den överklagade domen, att talan om ogiltigförklaring inte kunde bifallas såvitt avsåg den första grunden.

24 Eftersom förstainstansrätten också slog fast att talan inte kunde bifallas såvitt avser de andra grunderna förklarade den, i punkt 157 i den överklagade domen, att talan skulle ogillas i dess helhet.

Parternas yrkanden

25 Klagandena har i sitt överklagande yrkat att domstolen ska

— upphäva den överklagade domen, i den del som avser en uppenbart oriktig bedömning och avsaknad av motivering avseende klagandenas solidariska ansvar,

— ogiltigförklara artikel 1 g och h och artikel 2 d i det omtvistade beslutet, i första hand i den del som avser RYPF och RQ, i vilken de hålls solidariskt ansvariga för en överträdelse av artikel 81.1 EG som begåtts av GQ eller, i andra hand i den del som avser RYPF, och

— i båda fallen göra en lämplig nedsättning av de böter som ålagts.

26 Kommissionen har yrkat att domstolen ska

— ogilla överklagandet, och

— förplikta klagandena att ersätta rättegångskostnaderna.

Överklagandet

27 Klagandena har anfört två grunder till stöd för överklagandet, som avser felaktig rättstillämpning i det att RQ respektive RYPF hölls ansvariga för en överträdelse av artikel 81.1 EG som begåtts av GQ.

Den första grunden: Felaktig rättstillämpning i det att RQ hölls ansvarigt för en överträdelse av artikel 81.1 EG som begåtts av GQ

28 Klagandenas första grund består huvudsakligen av tre delar.

Den första grundens första del: Huruvida förstainstansrätten gjorde fel när den tillämpade presumtionen att ett moderbolag har ett avgörande inflytande på beteendet hos ett dotterbolag som det kontrollerar till 100 procent

— Parternas argument

29 Enligt klagandena gjorde förstainstansrätten sig skyldig till en felaktig rättstillämpning när den bedömde att kommissionen, för att hålla ett moderbolag ansvarigt för det rättsstridiga beteendet hos ett dotterbolag vars hela kapital det innehar, kunde

tillämpa ett kriterium som inte hade något samband med den överträdelse som begåtts av dotterbolaget.

30 Att det är legitimt att tillämpa en presumtion i detta avseende bekräftas visserligen av domen av den 10 september 2009 i mål C-97/08 P, Akzo Nobel m.fl. mot kommissionen (REG 2009, s. I-8237). Kommissionen är dock också skyldig att hänvisa till ytterligare indicier för att kunna hålla ett sådant moderbolag ansvarigt för dess dotterbolags beteende.

31 Såsom framgår av förstainstansrättens dom av den 15 september 2005 i mål T-325/01, Daimler Chrysler mot kommissionen (REG 2005, s. II-3319), punkt 218, och av den 26 april 2007 i de förenade målen T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02, T-126/02, T-128/02, T-129/02, T-132/02 och T-136/02, Bolloré mot kommissionen (REG 2007, s. II-947), punkt 132, samt, i en viss utsträckning, av domstolens dom i det ovannämnda målet Stora Kopparbergs Bergslags mot kommissionen, kan kommissionen inte befrias från skyldigheten att i varje enskilt fall kontrollera huruvida moderbolaget har kunnat styra sitt dotterbolag och huruvida dotterbolag i huvudsak har följt de instruktioner som erhållits.

32 Enligt kommissionen strider denna uppfattning mot fast rättspraxis. I domarna i de ovannämnda målen AEG Telefunken mot kommissionen, Stora Kopparbergs Bergslags mot kommissionen samt Akzo Nobel m.fl. mot kommissionen, har domstolen nämligen bekräftat att det föreligger en presumtion om att ett dotterbolag som moderbolaget kontrollerar till 100 procent följer en policy som har utformats av samma författningsenliga organ som fastställer moderbolagets policy. Detta gör det möjligt att hålla moderbolaget ansvarigt för en överträdelse som begåtts av dess dotterbolag, även om det inte finns något indicium på att moderbolaget har varit inblandat i de faktiska förhållanden som utgör ett led i den överträdelse som begåtts.

33 Till skillnad från vad klagandena har påstått är en omvänd bevisbörda ingen förutsättning för att tillämpa en sådan presumtion. Tillämpningen av presumtionen innebär endast ett fastställande av det beviskrav som ska vara uppfyllt för att ett moderbolag ska kunna hållas ansvarigt för den samverkan som dess dotterbolag är inblandat i.

— Domstolens bedömning

34 Domstolen påpekar först att enligt fast rättspraxis omfattar begreppet företag varje enhet som bedriver ekonomisk verksamhet, oavsett enhetens rättsliga form och oavsett hur den finansieras (se, bland annat, dom av den 28 juni 2005 i de förenade målen C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P och C-213/02 P, Dansk Rørindustri m.fl. mot kommissionen, REG 2005, s. I-5425, punkt 112; av den 10 januari 2006 i mål C-222/04, Cassa di Risparmio di Firenze m.fl., REG 2006, s. I-289, punkt 107, och av den 11 juli 2006 i mål C-205/03 P, FENIN mot kommissionen, REG 2006, s. I-6295, punkt 25).

35 Domstolen har även preciserat att begreppet företag i detta sammanhang ska förstås som en ekonomisk enhet, även om enheten i juridisk mening består av flera fysiska eller juridiska personer (dom av den 14 december 2006 i mål C-217/05, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, REG 2006, s. I-11987, punkt 40; domen i det ovannämnda målet Akzo Nobel m.fl. mot kommissionen, punkt 55, och dom av den 1 juli 2010 i mål C-407/08 P, Knauf Gips mot kommissionen, REU 2010, s. I-6375, punkt 64).

36 Då en sådan enhet har överträtt konkurrensreglerna ska denna enhet, enligt principen om personligt ansvar, ansvara för överträdelsen (domen i det ovannämnda målet Akzo Nobel m.fl. mot kommissionen, punkt 56 och där angiven rättspraxis).

37 När det gäller frågan under vilka omständigheter en juridisk person som inte har begått överträdelsen ändå kan bli föremål för sanktioner följer det av fast rättspraxis att ett dotterbolags beteende kan tillskrivas moderbolaget då dotterbolaget, trots att det är en fristående juridisk person, inte självständigt bestämmer sitt beteende på marknaden, utan i huvudsak tillämpar instruktioner som det får av moderbolaget, särskilt med hänsyn till de ekonomiska, organisatoriska och juridiska band som binder

samman dessa två juridiska enheter (domen i det ovannämnda målet Akzo Nobel m.fl. mot kommissionen, punkt 58 och där angiven rättspraxis).

38 I en sådan situation ingår moderbolaget och dotterbolaget nämligen i samma ekonomiska enhet och den omständigheten att de utgör ett och samma företag i den mening som avses i artikel 81 EG medför att kommissionen kan tillställa moderbolaget ett beslut om åläggande av böter utan att det krävs att moderbolaget personligen har deltagit i överträdelsen (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet Akzo Nobel m.fl. mot kommissionen, punkt 59).

39 Domstolen har i detta hänseende påpekat att i det särskilda fall då ett moderbolag innehar 100 procent av kapitalet i ett dotterbolag som har överträtt unionens konkurrensregler kan detta moderbolag utöva ett avgörande inflytande på dotterbolagets beteende. Vidare föreligger en presumtion, som kan motbevisas, om att moderbolaget faktiskt utövar ett sådant inflytande (se domen i det ovannämnda målet Akzo Nobel m.fl. mot kommissionen, punkt 60 och där angiven rättspraxis).

40 Under dessa omständigheter är det tillräckligt att kommissionen visar att moderbolaget innehar hela kapitalet i ett dotterbolag för att presumera att moderbolaget utövar ett avgörande inflytande på dotterbolagets affärspolicy. Kommissionen kan då hålla moderbolaget solidariskt ansvarigt för betalningen av de böter som dotterbolaget ålagts, såvida inte moderbolaget, på vilket det ankommer att kullkasta presumtionen, visar att dotterbolaget agerar självständigt på marknaden (se domarna i de ovannämnda målen Stora Kopparbergs Bergslags mot kommissionen, punkt 29, och Akzo Nobel m.fl. mot kommissionen, punkt 61).

41 Till skillnad från vad klagandena har gjort gällande hade förstainstansrätten således rätt i sin bedömning när den, i punkt 60 i den överklagade domen, slog fast att även om domstolen i punkterna 28 och 29 i domen i det ovannämnda målet Stora Kopparbergs Bergslags mot kommissionen, förutom innehavet av 100 procent av kapitalet i dotterbolaget, även hänvisade till andra omständigheter, såsom att det inflytande

som moderbolaget utövade på dotterbolagets affärspolicy inte bestritts och att de båda bolagen delade ombud under det administrativa förfarandet, nämnde domstolen dessa omständigheter endast i syfte att redogöra för samtliga omständigheter som förstainstansrätten hade lagt till grund för sitt resonemang i detta mål, och inte för att, för tillämpning av ovannämnda presumtion, infordra ytterligare indicier på att moderbolaget faktiskt har utövat ett inflytande på dotterbolaget.

42 Det följer av samtliga dessa överväganden att förstainstansrätten inte gjorde någon felaktig rättstillämpning genom att, i punkterna 59–63 i den överklagade domen, slå fast att det då ett moderbolag innehar 100 procent av kapitalet i ett dotterbolag föreligger en presumtion, som kan motbevisas, om att moderbolaget utövar ett avgörande inflytande på dotterbolagets beteende.

43 Överklagandet kan följaktligen inte vinna bifall såvitt avser den första grundens första del.

Den första grundens andra del: Huruvida bedömningen att ett moderbolag har ett avgörande inflytande på beteendet hos ett dotterbolag som det kontrollerar till 100 procent är oriktig

— Parternas argument

44 Klagandena har för det första gjort gällande att även om kommissionen kunde presumera att moderbolaget faktiskt utövar ett avgörande inflytande på beteendet hos ett dotterbolag vars hela kapital det innehar, gjorde sig kommissionen ändå skyldig

till en felaktig rättstillämpning avseende bevisreglerna, genom att på ett överdrivet sätt begränsa möjligheterna att kullkasta presumtionen och genom att således införa ett system för automatiskt ansvar, vilket strider mot principen om personligt ansvar.

45 För det andra har klagandena, i fråga om bedömningen av den bevisning som lagts fram för att kullkasta nämnda presumtion, anfört att de omständigheter som förstainstansrätten undersökte i punkt 66 i den överklagade domen inte kan läggas till grund för en slutsats enligt vilken det förelåg en enda ekonomisk enhet.

46 För det tredje har klagandena hävdat att förstainstansrätten, i punkterna 68 och 69 i den överklagade domen, missuppfattat det meddelande genom vilket RQ, efter den kontroll som utförts av kommissionen, hade beordrat samtliga bolag i sin koncern, däribland GQ, att upphöra med alla åtgärder som kunde utgöra en överträdelse. Det framgår nämligen inte av meddelandet att RQ hade haft kännedom om det beteende som GQ klandrats för.

47 För det fjärde är samma punkter i den överklagade domen även behäftade med en oriktig rättslig bedömning och en felaktig motivering, i det att nämnda meddelande inte var tillräckligt för att visa att det förelåg en enda ekonomisk enhet mellan RQ och GQ.

48 Kommissionen har för sin del, i fråga om möjligheten för moderbolaget att kullkasta presumtionen att det utövat ett avgörande inflytande på sitt dotterbolag, gjort gällande att det i domen i det ovannämnda målet Akzo Nobel m.fl. mot kommissionen har tillhandahållits ett antal upplysningar som bekräftar att förstainstansrätten hade rätt i sitt resonemang. I domen slog domstolen nämligen fast att det, vid bedömningen av huruvida ett dotterbolag självständigt bestämmer sitt beteende på marknaden, är nödvändigt att pröva alla relevanta omständigheter som avser de ekonomiska, organisatoriska och juridiska band som binder samman dotterbolaget och moderbolaget.

49 Enligt kommissionen har klagandena inte visat att förstainstansrätten har gjort en oriktig bedömning av dessa omständigheter.

— Domstolens bedömning

50 Såvitt avser den första anmärkningen, enligt vilken förstainstansrätten har gjort sig skyldig till en felaktig rättstillämpning genom att begränsa möjligheterna, för ett moderbolag, att kullkasta presumtionen att moderbolaget har ett avgörande inflytande på beteendet hos ett dotterbolag vars hela kapital det innehar, ska det noteras att förstainstansrätten, i punkt 65 i den överklagade domen, korrekt konstaterade att det ankommer på moderbolaget att inför rättens bedömning framhålla samtliga omständigheter som rör de organisatoriska, ekonomiska och juridiska band mellan moderbolaget och dotterbolaget som det anser är ägnade att visa att bolagen inte utgör en enda ekonomisk enhet.

51 Det framgår nämligen av domstolens praxis att det, för att kullkasta presumtionen att ett moderbolag som innehar 100 procent av kapitalet i sitt dotterbolag faktiskt utövar ett avgörande inflytande på detta, ankommer på moderbolaget att vid unionsdomstolen åberopa samtliga omständigheter som rör de organisatoriska, ekonomiska och juridiska band mellan moderbolaget och dotterbolaget som det anser är ägnade att visa att bolagen inte utgör en enda ekonomisk enhet (se domen i det ovannämnda målet Akzo Nobel m.fl. mot kommissionen, punkt 65).

52 Det ska även preciseras att, till skillnad från vad klagandena har hävdat, nämnda presumtion, som är av sådan art att den i varje enskilt fall kan motbevisas och kullkastas med hänvisning till alla de omständigheter som har nämnts av förstainstansrätten, inte automatiskt medför att moderbolaget, som innehar hela aktiekapitalet i sitt dotterbolag, ska hållas ansvarigt. Det skulle strida mot principen om personligt ansvar, en princip på vilken unionens konkurrensrätt vilar.

53 Klagandena kan följaktligen inte vinna framgång med denna anmärkning.

54 Domstolen konstaterar därefter att den andra och den tredje anmärkningen — vilka avser dels ett fel som förstainstansrätten begått i det att de omständigheter som undersöktes i punkt 66 i den överklagade domen inte kunde läggas till grund för slutsatsen att det förelåg en enda ekonomisk enhet, dels en missuppfattning, i punkterna 68 och 69 i nämnda dom, av den order som RQ meddelat GQ i det att det av denna order inte framgår att RQ hade haft kännedom om det beteende som GQ klandrats för — grundas på en feltolkning av de relevanta avsnitten i domen.

55 För det första drog förstainstansrätten inte den slutsatsen, till skillnad från vad klagandena har påstått, att det fanns en ekonomisk enhet med beaktande av de omständigheter som undersöktes i punkt 66 i den överklagade domen. Den konstaterade endast att dessa omständigheter, som kommissionen redan hade tagit hänsyn till i skäl 262 i det omtvistade beslutet, talade för att det rörde sig om en enda enhet och att de följaktligen inte gjorde det möjligt att kullkasta presumtionen mot RQ.

56 För det andra drog förstainstansrätten inte den slutsatsen, i punkterna 68 och 69 i den överklagade domen, av den order som RQ hade meddelat GQ, att RQ med säkerhet hade kännedom om den överträdelse som GQ klandrats för, utan den bedömde att klagandenas förklaring, genom vilken det bekräftades att GQ hade meddelats nämnda order, i sig var tillräcklig för att visa att RQ utövade ett avgörande inflytande på GQ:s policy.

57 Under dessa omständigheter kan klagandena inte heller vinna framgång med den andra och den tredje anmärkningen, eftersom de saknar grund.

58 Genom deras fjärde anmärkning har klagandena i huvudsak klandrat förstainstansrätten för en avsaknad av motivering bestående i att rätten inte tillräckligt har förklarat

varför den, i punkt 69 i den överklagade domen, ansåg att klagandenas förklaring angående den order som RQ hade meddelat GQ i sig räckte för att visa att RQ hade utövat ett avgörande inflytande på GQ:s policy.

59 Det följer i detta hänseende av fast rättspraxis att det av motiveringen till en dom klart och tydligt ska framgå hur förstainstansrätten har resonerat, så att de som berörs därav kan få kännedom om skälen för det fattade beslutet och så att domstolen ges möjlighet att utöva sin prövning (se dom av den 2 april 2009 i mål C-202/07 P, France Télécom mot kommissionen, REG 2009, s. I-2369, punkt 29 och där angiven rättspraxis).

60 I förevarande fall bedömde förstainstansrätten endast, i punkt 69 i den överklagade domen, att det meddelande genom vilket RQ, efter den kontroll som ägde rum i GQ:s anläggningar den 27 september 2002, hade beordrat GQ att upphöra med alla åtgärder som kunde utgöra en överträdelse av konkurrensreglerna i sig var tillräckligt för att visa att RQ hade utövat ett avgörande inflytande på GQ:s policy, inte enbart på marknaden utan även med avseende på den överträdelse som det omtvistade beslutet avser.

61 Genom att förfara på detta sätt hade förstainstansrätten inskränkt sig till att avge en principförklaring, utan att klart och tydligt motivera varför den hade dragit en sådan slutsats.

62 Av detta följer att den överklagade domen ska anses sakna motivering, eftersom förstainstansrätten inte har angett vilka skäl som den lagt till grund för nämnda slutsats.

63 Denna anmärkning är följaktligen välgrundad, medan överklagandet inte kan vinna bifall såvitt avser den första grundens andra del i övrigt.

Den första grundens tredje del: Huruvida det förekom en felaktig rättstillämpning och en felaktig motivering vid prövningen av de omständigheter som klagandena framhållit för att kullkasta presumtionen att RQ hade utövat ett avgörande inflytande på GQ:s beteende

— Parternas argument

64 Klagandena har framställt flera anmärkningar mot de konstateranden som förstainstansrätten gjorde för fullständighetens skull i punkterna 71–75 i den överklagade domen.

65 För det första missuppfattade förstainstansrätten, i punkt 71 i den överklagade domen, den omständigheten att GQ bedrev andra verksamheter än de som bedrevs av RQ, förutom att den felaktigt inte tillmätte det förhållandet någon betydelse att RQ flera gånger hade försökt att sälja GQ till utomstående mellan åren 1993 och 2004. Dessa omständigheter utgjorde nämligen ett uppenbart bevis på att RQ var ointresserat av GQ:s verksamhet.

66 För det andra visade, till skillnad från vad förstainstansrätten bedömde i punkt 72 i den överklagade domen, det förhållandet att det i protokollen över RQ:s styrelsemöten endast hänvisades till GQ vid två tillfällen under den åttaårsperiod som förflöt mellan åren 1998 och 2005 att RQ inte hade något som helst inflytande på, eller ingrep i, GQ:s verksamhet.

67 För det tredje avsåg, enligt klagandena, den överlappning som förekom mellan RQ:s och GQ:s administrativa organ, vilken förstainstansrätten hänvisade till i punkt 73 i den överklagade domen, en enda person och hade följaktligen endast marginell betydelse.

68 För det fjärde gjorde förstainstansrätten fel när den, i punkt 74 i den överklagade domen, utan prövning avvisade dels de omständigheter av vilka det framgick att enbart GQ:s verkställande organ beslutade om och genomförde bolagets affärspolicy, dels påståendet att de uppgifter som GQ lämnade till RQ uteslutande avsåg dotterbolagets ekonomiska resultat.

69 För det femte gjorde förstainstansrätten också en oriktig bedömning när den, i fråga om förhållandet mellan GQ och bolaget Repsol Italia, i punkt 75 i den överklagade domen, slog fast att den koncernredovisning som upprättats av RYPF stöder kommissionens uppfattning, eftersom det icke-exklusiva agentförhållandet mellan GQ och nämnda bolag visar att GQ var självständigt i kommersiellt hänseende.

70 Kommissionen har genmält att klagandena inte har visat att det föreligger sådana extraordinära omständigheter som är ägnade att kullkasta presumtionen enligt vilken moderbolaget utövar ett avgörande inflytande på sitt dotterbolag och att förstainstansrätten felaktigt har underlåtit att pröva eller har missuppfattat dessa omständigheter. De argument som klagandena har anfört i detta hänseende är av mycket allmän karaktär och saknar grund.

— Domstolens bedömning

71 Domstolen erinrar först om att enligt fast rättspraxis framgår det av artikel 225 EG och artikel 58 första stycket i domstolens stadga att förstainstansrätten är ensam behörig att dels fastställa de faktiska omständigheterna, utom då det av handlingarna i målet framgår att de fastställda omständigheterna är materiellt oriktiga, dels bedöma de faktiska omständigheterna. När förstainstansrätten har fastställt eller bedömt de faktiska omständigheterna, är domstolen enligt artikel 225 EG behörig att pröva förstainstansrättens rättsliga bedömning av dessa omständigheter och de rättsliga följderna därav (se, bland annat, dom av den 6 april 2006 i mål C-551/03 P, General Motors mot kommissionen, REG 2006, s. I-3173, punkt 51; av den 22 maj 2008 i

mål C-266/06 P; Evonik Degussa mot kommissionen, punkt 72, och av den 3 september 2009 i mål C-535/06 P, Moser Baer India mot rådet, REG 2009, s. I-7051, punkt 31).

72 Domstolen är följaktligen varken behörig att fastställa de faktiska omständigheterna eller, i princip, att bedöma den bevisning som förstainstansrätten har godtagit till stöd för dessa omständigheter. Om bevisupptagningen har skett på ett riktigt sätt och de allmänna rättsprinciper och processuella regler som är tillämpliga i fråga om bevisbördan och bevisningen har iakttagits, är det förstainstansrätten ensam som ska bedöma vilket värde som uppgifterna i målet ska tillmätas. Med förbehåll för det fall bevisningen har missuppfattats utgör denna bedömning således inte en rättsfråga som i sig är underställd domstolens prövning (domen i det ovannämnda målet General Motors mot kommissionen, punkt 52; av den 21 september 2006 i mål C-113/04 P, Technische Unie mot kommissionen, REG 2006, s. I-8831, punkt 83; och av den 31 januari 2008 i mål C-103/07 P, Angelidis mot parlamentet, punkt 46).

73 Vad först avser anmärkningarna i förevarande mål om en påstådd missuppfattning, i punkt 71 i den överklagade domen, avseende GQ:s utövande, redan före det att bolaget inträdde i RQ:s koncern, av andra verksamheter än de som bedrevs av RQ och avseende RQ:s försök att sälja GQ mellan åren 1993 och 2004, å ena sidan, och om en påstådd oriktig rättslig bedömning av de faktiska omständigheter som undersöktes i punkterna 72, 73 och 75 i domen, å andra sidan, konstaterar domstolen att klagandena med dessa anmärkningar endast avser att ifrågasätta den bedömning av bevisningen som gjorts av förstainstansrätten. Klagandena har härvid bestritt rättens värdering av den bevisning som den beaktade vid sin undersökning.

74 Klagandena har i själva verket varken åberopat att de faktiska omständigheter som förstainstansrätten lade till grund för sina slutsatser har missuppfattats eller att det har gjorts en oriktig rättslig bedömning av dessa omständigheter. Med hänsyn till den rättspraxis som nämns i punkterna 71 och 72 i förevarande mål ska nämnda anmärkningar därför avvisas, eftersom de inte kan tas upp till sakprövning.

75 Vad härefter avser den anmärkning genom vilken klagandena har försökt visa att förstainstansrättens resonemang är otillräckligt, eller till och med motsägelsefullt, och

att rätten har gjort sig skyldig till en felaktig rättstillämpning i den del av motiveringen i den överklagade domen som hänför sig till avvisningen av den bevisning som klagandena hade lagt fram för att visa att GQ i kommersiellt och operationellt hänseende var självständigt i förhållande till RQ, finner domstolen att förstainstansrätten, i punkt 74 i den överklagade domen, inte prövade denna bevisning i sak, utan underkände klagandenas argument genom att endast hänvisa till den rättspraxis som tidigare nämnts i den överklagade domen.

76 Domstolen konstaterar dock att det av den rättspraxis som det hänvisades till i punkterna 58–60 i den överklagade domen inte alls framgår under vilka omständigheter sådana argument kan underkännas utan att det görs en närmare prövning av dem. Förstainstansrätten var enligt nämnda rättspraxis däremot skyldig att pröva alla omständigheter som rörde de organisatoriska, ekonomiska och juridiska banden mellan RQ och GQ som var ämnade att visa att dotterbolaget agerade självständigt i förhållande till moderbolaget och att de två bolagen följaktligen inte utgjorde en enda ekonomisk enhet.

77 Det var än mer nödvändigt att göra en sådan kontroll, eftersom GQ:s självständighet vid genomförandet av dess affärspolicy, i likhet med vad som framgår av domstolens praxis, hör till samtliga relevanta omständigheter som gör det möjligt för klagandena att kullkasta presumtionen att RQ har ett avgörande inflytande på GQ:s beteende, varvid dessa omständigheters karaktär och betydelse kan variera beroende på de särskilda kännetecknen i varje enskilt fall (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet Akzo Nobel m.fl. mot kommissionen, punkterna 73 och 74).

78 Förstainstansrätten var följaktligen skyldig att ta hänsyn till och närmare undersöka de omständigheter som klagandena hade framhållit för att visa att GQ var självständigt vid genomförandet av dess affärspolicy, för att kontrollera huruvida kommissionen hade gjort en oriktig bedömning när den ansett att dessa bevis i förevarande fall inte var ägnade att visa att dotterbolaget inte utgjorde en enda ekonomisk enhet tillsammans med RQ.

79 Av det anförda följer, såsom generaladvokaten påpekade i punkt 51 i sitt förslag till avgörande, att förstainstansrätten gjorde sig skyldig till en felaktig rättstillämpning genom att, i punkt 74 i den överklagade domen, förklara att klagandena inte kunde vinna framgång med de argument som anförts i syfte att visa att det förekom en sådan självständighet ”mot bakgrund av ovannämnda rättspraxis”, utan att göra en närmare prövning av de argument som klagandena hade anfört.

80 Denna anmärkning är följaktligen välgrundad, medan överklagandet inte kan vinna bifall såvitt avser den första grundens tredje del i övrigt.

Den andra grunden: Felaktig rättstillämpning i det att RYPF hölls ansvarigt för en överträdelse av artikel 81.1 EG som begåtts av GQ

Parternas argument

81 Klagandena har genom sin andra grund hävdat att förstainstansrätten gjorde sig skyldig till en felaktig rättstillämpning genom att automatiskt utsträcka ansvaret för dotterbolaget, som begått överträdelsen, till moderbolaget i den koncern som dotterbolaget hör till.

82 Förstainstansrätten har genom en sådan bedömning hållit RYPF ansvarigt för RQ:s oförmåga att visa att det inte är ansvarigt för GQ:s beteende. Av detta följer att ansvaret för överträdelser som begåtts av ett dotterbolag systematiskt utsträcks till moderbolaget i den koncern som dotterbolaget hör till, utan att det tas hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet, särskilt antalet mellanliggande bolag, deras art eller verksamheter samt deras juridiska och ekonomiska band.

83 Enligt kommissionen bekräftas i senare rättspraxis från förstainstansrätten att presumtionen att det utövas ett avgörande inflytande på ett dotterbolag är tillämplig på moderbolaget i en koncern, även om dess kontroll över dotterbolaget är av ”avlägsen” och ”indirekt” karaktär.

Domstolens bedömning

84 Det är vid prövningen av denna grund nödvändigt att avgöra huruvida, och eventuellt under vilka förutsättningar, kommissionen kan slå fast att moderbolaget i en koncern (nedan kallat holdingbolag), i förevarande fall RYPF, ska vara solidariskt ansvarigt för en överträdelse av unionens konkurrensrätt som begåtts av ett bolag, i förevarande fall GQ, vars hela kapital innehas av ett mellanliggande bolag i samma koncern, i förevarande fall RQ, som i sin tur kontrolleras till 100 procent av holdingbolaget.

85 Det ska i detta hänseende påpekas att kommissionen, i enlighet med den fasta rättspraxis som det har erinrats om i punkterna 34–38 i denna dom, i vissa fall kan meddela ett beslut genom vilket böter för en överträdelse av unionens konkurrensrätt åläggs ett bolag utan att det krävs att det har varit direkt inblandat i överträdelsen, särskilt då dotterbolaget, trots att det är en fristående juridisk person, inte självständigt bestämmer sitt beteende på marknaden, utan i huvudsak tillämpar instruktioner som det får av moderbolaget.

86 Det kan mot denna bakgrund följaktligen inte uteslutas att ett holdingbolag kan hållas solidariskt ansvarigt för överträdelser av unionens konkurrensrätt som begåtts av ett dotterbolag i dess koncern, varvid det inte direkt innehar dotterbolagets aktiekapital, förutsatt att holdingbolaget utövar ett avgörande inflytande på dotterbolaget, även om det sker indirekt genom ett mellanliggande bolag. Så är särskilt fallet då dotterbolaget inte självständigt bestämmer sitt beteende på marknaden i förhållande till

det mellanliggande bolaget, som inte heller agerar självständigt på marknaden, utan i huvudsak tillämpar instruktioner som det får av holdingbolaget.

87 I en sådan situation hör holdingbolaget, det mellanliggande bolaget och det senare dotterbolaget i koncernen nämligen till samma ekonomiska enhet. De utgör då följaktligen ett enda företag i den mening som avses i unionens konkurrensrätt.

88 Av detta följer, såsom generaladvokaten påpekade i punkterna 62 och 63 i sitt förslag till avgörande, att det, i det särskilda fall där ett holdingbolag innehar hela kapitalet i ett mellanliggande bolag som i sin tur innehar hela kapitalet i ett dotterbolag i dess koncern, vilket har begått en överträdelse av unionens konkurrensregler, föreligger en presumtion, som kan motbevisas, om att holdingbolaget utövar ett avgörande inflytande på det mellanliggande bolagets beteende och indirekt, genom sistnämnda bolag, även på nämnda dotterbolags beteende.

89 I denna särskilda situation har kommissionen följaktligen rätt att slå fast att holdingbolaget ska vara solidariskt ansvarigt för betalningen av de böter som det senare dotterbolaget i koncernen ålagts, såvida inte holdingbolaget kullkastar nämnda presumtion genom att visa att antingen det mellanliggande bolaget eller nämnda dotterbolag agerar självständigt på marknaden (se, analogt, domarna i de ovannämnda målen Stora Kopparbergs Bergslags mot kommissionen, punkt 29, och Akzo Nobel m.fl. mot kommissionen, punkt 61).

90 Av det anförda följer att förstainstansrätten inte har gjort sig skyldig till en felaktig rättstillämpning genom att, i punkt 81 i den överklagade domen, slå fast att presumtionen om ansvar till följd av ett bolags innehav av hela kapitalet i ett annat bolag inte enbart är tillämplig i de fall där det finns ett direkt samband mellan moderbolaget och dotterbolaget utan även i fall som det förevarande där ett indirekt samband föreligger genom ett annat mellanliggande bolag. Rätten hade följaktligen rätt i sin bedömning när den, i punkterna 64 och 80 i nämnda dom, i huvudsak bedömde att kommissionen kunde förklara att klagandena var solidariskt ansvariga, särskilt med hänsyn till

att RQ innehade 100 procent av aktierna i GQ och till att RYPF innehade 100 procent av aktierna i RQ.

91 Överklagandet kan följaktligen inte vinna bifall såvitt avser den andra grunden.

92 Av det anförda följer att den överklagade domen, genom vilken klagandenas talan om ogiltigförklaring av det omtvistade beslutet ogillas, ska upphävas, dels eftersom förstainstansrätten inte förklarade varför den ansåg att det meddelande genom vilket RQ beordrade GQ att upphöra med alla åtgärder som kunde utgöra en överträdelse av konkurrensreglerna i sig var tillräckligt för att visa att RQ utövade ett avgörande inflytande på GQ:s policy, inte enbart på marknaden utan även med avseende på den överträdelse som det omtvistade beslutet avser, dels eftersom rätten underlät att närmare undersöka de omständigheter som klagandena hade framhållit för att visa att GQ agerar självständigt när det beslutar om och genomför sin affärspolicy.

93 Överklagandet ska ogillas i övrigt.

Talan vid förstainstansrätten

94 Enligt artikel 61 första stycket andra meningen i domstolens stadga kan domstolen, om den upphäver förstainstansrättens avgörande, slutligt avgöra tvisten, om denna är färdig för avgörande. Så är fallet här.

Parternas argument

95 Klagandena har för det första hävdat att RQ, den 22 oktober 2002, efter den kontroll som ägde rum i GQ:s anläggningar den 27 september 2002, hade beordrat samtliga bolag i koncernen att upphöra med alla åtgärder som kunde utgöra en överträdelse av unionens konkurrensregler.

96 En sådan omständighet visar att RQ och RYPF inte har deltagit i de överträdelser som GQ klandrats för, inte har haft kontakt med något av de företag som var inblandade i kartellen i fråga, inte har deltagit vare sig i utarbetandet av kartellens beslut, deras tillämpning eller i kontrollen av deras genomförande, inte av andra företag har informerats om de faktiska omständigheterna i fråga och, slutligen inte heller av GQ har informerats om dessa beteenden.

97 För det andra har klagandena gjort gällande att RYPF och RQ, i det administrativa förfarandet, hade tillhandahållit kommissionen flera handlingar för att kullkasta presumtionen att de var ansvariga för nämnda beteenden, genom att lägga fram bevis för att GQ i kommersiellt och operationellt hänseende var självständigt. Kommissionen felbedömde emellertid eller bortsåg från denna bevisning.

98 I synnerhet har kommissionen gjort sig skyldig till en uppenbart oriktig bedömning av bevisen avseende de faktiska omständigheterna, eftersom GQ var helt självständigt på marknaden och företagsledningen hade ett obegränsat bemyndigande och en fullmakt att utöva alla befogenheter med avseende på ledning, förvaltning och administration. Enligt klagandena beaktade kommissionen inte heller det förhållandet att den information som GQ hade tillhandahållit RQ inskränkte sig till en redogörelse för budgetresultaten och för de strategi- eller affärsplaner som beslutats av GQ:s ledning.

99 Kommissionen har för sin del hävdat att klagandena inte har lyckats kullkasta presumtionen mot RQ.

Domstolens bedömning

100 För att kunna pröva dessa anmärkningar ska det avgöras huruvida kommissionen gjorde en oriktig bedömning genom att dels inte anse att den order som RQ hade meddelat GQ visar att det förstnämnda bolaget varken hade fått kännedom om överträdelsen i fråga eller deltagit i överträdelsen eller uppmuntrat sitt dotterbolag att begå denna, dels inte anse att den bevisning som lagts fram om att GQ:s ledning agerar självständigt när den beslutar om och genomför sin affärspolicy visar att GQ agerade självständigt på marknaden.

101 Vad härvid först avser den order som RQ hade meddelat GQ, konstaterar domstolen att denna order, såsom framgår av handlingarna i målet, var av allmän karaktär, eftersom den inte enbart var avsedd för GQ utan för samtliga bolag i koncernen, och att ordern hade meddelats två och ett halvt år efter det att det konkurrensbegränsande beteende som GQ klandrats för hade upphört.

102 Sådana omständigheter talar visserligen för att det har saknats kännedom om den överträdelse som GQ klandrats för, om deltagandet i överträdelsen eller om att det uppmuntrats till att begå denna. Till skillnad från vad klagandena har anfört är det emellertid varken den omständigheten att moderbolaget har uppmuntrat sitt dotterbolag till att begå en överträdelse av unionens konkurrensregler eller en direkt inblandning av moderbolaget i en sådan överträdelse som begåtts av dotterbolaget utan den omständigheten att de två bolagen utgör en och samma ekonomiska enhet och följaktligen utgör ett enda företag i den mening som avses i artikel 81 EG som gör det möjligt för kommissionen att ålägga moderbolaget böter (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet Akzo Nobel m.fl. mot kommissionen, punkterna 59 och 77).

103 Det ska därmed konstateras att i förevarande fall är det förhållandet att RQ dels inte fått kännedom om överträdelsen förrän efter den kontroll som ägde rum i GQ:s anläggningar den 27 september 2002, dels varken direkt deltagit i överträdelsen eller uppmuntrat till denna, inte i sig ägnat att visa att de två bolagen utgör en och samma ekonomiska enhet. Detta förhållande är följaktligen inte tillräckligt för att kullkasta presumtionen att RQ faktiskt har utövat ett avgörande inflytande på GQ:s beteenden.

104 Vad för det andra avser de argument som hänför sig till påståendet att GQ:s ledning agerar självständigt när den beslutar om och genomför sin affärspolicy, finner domstolen att de omständigheter som i detta hänseende har framhållits av klagandena inte visar att GQ självständigt beslutade om sitt agerande på marknaden. Detta bolag utgjorde följaktligen inte en ekonomisk enhet med RQ. Även om det är riktigt att det av vissa av de handlingar som ingetts av klagandena framgår att flera av GQ:s befogenheter avseende förvaltning, ledning och administration hade delegerats till GQ:s ledning, visar andra handlingar i målet att RQ i betydande utsträckning blandat sig i flera aspekter av GQ:s strategi och affärspolicy.

105 Det finns i detta hänseende anledning att först hänvisa till intyget av den 7 juni 2005 från sekreteraren i RQ:s styrelse, vilket omfattar utdragen från de åtskilliga protokoll över RQ:s styrelsemöten som upprättats från år 1998 till år 2005. Av denna handling framgår att RQ:s styrelse, mellan åren 1998 och 2000, i betydande utsträckning blandade sig i vissa väsenliga aspekter av GQ:s policy, bland annat för att godkänna försäljningen, den 17 april 1998, av de aktier som GQ innehade i bolaget Silquímica SA, och försäljningen, den 28 januari 1999, av GQ:s fastigheter.

106 Det ska vidare konstateras att, såsom kommissionen påpekade i skäl 262 i det omtvistade beslutet, utan att i detta avseende motsägas av klagandena, GQ:s ende företagsledare, som utsetts av RQ, till följd av sitt konstanta beteende utgjorde en länk mellan de två bolagen, genom vilken uppgifter om försäljning, produktion och ekonomiska resultat förmedlades till RQ.

107 Vad slutligen avser utbytet mellan GQ:s ledning och RQ:s ledning, är den omständigheten, vilken bekräftats av klagandena själva, att det lämnades uppgifter om stadiet för genomförande av strategi- och affärsplaner ytterligare ett indicium som visade att RQ utövade kontroll över de beslut som utarbetades och verkställdes av GQ:s ledning.

108 Det har i detta sammanhang däremot ingen betydelse att vissa av dessa uppgifter avsåg GD:s årliga budgetresultat, eftersom moderbolaget i en koncern är skyldigt att ta med dotterföretagen i en koncernredovisning.

109 Mot bakgrund av dessa överväganden finner domstolen att kommissionen inte har gjort en oriktig bedömning genom att anse att de omständigheter som framhållits av klagandena, som avsåg dels att RQ varken hade fått kännedom om överträdelsen i fråga eller deltagit i överträdelsen eller uppmuntrat sitt dotterbolag att begå denna, dels villkoren för att besluta om och genomföra GQ:s affärspolicy, betraktade tillsammans med övriga relevanta omständigheter i målet, inte visar att GQ självständigt bestämmer sitt beteende på marknaden och följaktligen inte gör det möjligt att kullkasta presumtionen att RQ utövade ett avgörande inflytande på GQ:s beteende.

110 Klagandena kan följaktligen inte vinna framgång med de anmärkningar som de i detta hänseende har åberopat till stöd för talan om ogiltigförklaring.

111 Talan om ogiltigförklaring ska följaktligen ogillas.

Rättegångskostnader

112 Det följer av artikel 122 första stycket i domstolens rättegångsregler att när överklagandet är välgrundat och domstolen själv slutligt avgör tvisten ska domstolen besluta om rättegångskostnaderna.

113 Enligt artikel 69.2 i nämnda rättegångsregler, som enligt artikel 118 i rättegångsreglerna ska tillämpas i mål om överklagande, ska tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats. Enligt artikel 69.3 första stycket i samma rättegångsregler kan dock domstolen besluta att parterna ska bära sina egna kostnader om dessa ömsom tappar målet på en eller flera punkter.

114 I detta fall har klagandena i huvudsak vunnit målet inom ramen för överklagandet, medan de har tappat målet såvitt avser talan om ogiltigförklaring. Det ska därför beslutas att var och en av parterna ska bära sina rättegångskostnader i målet om överklagande och att klagandena ska ersätta samtliga rättegångskostnader som hänför sig till förfarandet i första instans.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (första avdelningen) följande:

1) Den dom som Europeiska gemenskapernas förstainstansrätt meddelade den 18 december 2008 i mål T-85/06, General Química m.fl. mot kommissionen, som innebar ogillande av den talan som väckts av General Química SA, Repsol Química SA och Repsol YPF SA om ogiltigförklaring av kommissionens beslut 2006/902/EG av den 21 december 2005 om ett förfarande enligt artikel 81 i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen och artikel 53 i EES-avtalet mot Flexsys NV, Bayer AG, Crompton Manufacturing Company Inc. (f.d. Uniroyal Chemical Company Inc.), Crompton Europe

Ltd, Chemtura Corporation (f.d. Crompton Corporation), General Química SA, Repsol Química SA och Repsol YPF SA (ärende COMP/F/C.38.443 — Gummikemikalier), upphävs, dels eftersom förstainstansrätten inte förklarade varför den ansåg att det meddelande genom vilket Repsol Química SA beordrade General Química SA att upphöra med alla åtgärder som kunde utgöra en överträdelse av konkurrensreglerna i sig var tillräckligt för att visa att Repsol Química SA utövade ett avgörande inflytande på General Química SA:s policy, inte enbart på marknaden utan även med avseende på den överträdelse som beslut 2006/902 avser, dels eftersom rätten underlät att närmare undersöka de omständigheter som General Química SA, Repsol Química SA och Repsol YPF SA hade framhållit för att visa att General Química SA agerar självständigt när det beslutar om och genomför sin affärspolicy.

2) Överklagandet ogillas i övrigt.

3) Den talan som väckts av General Química SA, Repsol Química SA och Repsol YPF SA vid Europeiska gemenskapernas förstainstansrätt ogillas.

4) Var och en av parterna ska bära sina rättegångskostnader i målet om överklagande, och General Química SA, Repsol Química SA samt Repsol YPF SA ska ersätta samtliga rättegångskostnader som hänför sig till förfarandet i första instans.

Underskrifter